

Quid igitur ut necessaria fiant quæ divino lumine lustrantur, cum nec homines quidem necessaria faciant, quæ vident? Quæ ratio nullius esset momenti, si præscientia, ut talis est, causa esset, sicut supra circa Augustinum dicebamus. Unde subjungit: *Si est divini humanique præsentis digna collatio, utique vos vestro hoc temporario præsentis quædam videtis, ita ille omnia suo cernit æterno. Quare hæc divina prænotio naturam rerum proprietatemque non mutat.* Denique eandem concordiam præscientiæ cum libertate, distinguendo secundum necessitatem absolutam et conditionatam, seu consequentem et antecedentem, declarat, et tandem ita concludit: *Quam comprehendendi omnia, videndique præsentia, non ex futurorum proventu rerum, sed ex propria Deus simplicitate sortitus est. Ex quo illud quoque solvitur quod paulo ante posuisti, indignum esse, si scientiæ Dei causam futura nostra præstare dicantur. Hæc enim scientiæ vis præsentaria notione cuncta complectens, rebus omnibus modum ipsa constituit, nihil vero posterioribus debet. Quæ cum ita sint, manet intemerata mortalibus arbitrii libertas.* Ex quibus verbis colligere voluerunt Boetium tribuere præscientiæ causalitatem practicam, quia dicit *rebus omnibus modum ipsam constituere.* Sed non satis perspecto et considerato contextu et sensu loquentis hoc intulerunt. Non enim sibi est contrarius, nec uno verbo evertit quæ tam longo discursu confirmaverat. In his ergo verbis solum infert Deum non accipere scientiam a rebus; nam et scientiam et modum scientiæ ex se et ex sua simplicitate habet, et ideo non videt res successive, sicut illæ fiunt: *Sed præsentaria notione cuncta complectens, rebus omnibus modum ipsa constituit.* Non quia, quatenus scientia visionis, sit causa illarum; sed quia eadem est scientia quæ omnibus rebus modum imponit, dirigendo voluntatem, et quæ postea res intuetur: unde præsciendo et intuendo illas, non mutat modum quem circa unamquamque ordinavit. Vel certe ipsamet præscientia, ut talis est, constituere dicitur rebus modum, non contingentiæ vel necessitatis, sed præsentialitatis æternæ. Illam enim quasi constituit vel complet Deus sua præscientia, et ideo nihil posterioribus debet. Et inde recte concluditur quod manet intemerata mortalibus arbitrii libertas, non quia præscientia, ut talis est, rebus conferat modum contingentiæ vel necessitatis, sed quia non aufert, sed unamquamque rem videt, prout futura est, et illam non immutat: hic

enim sensus est consequens ad omnia quæ dixerat.

14. *Ratione theologica nostra probatur sententia.* — Tertio, principaliter argumentamur rationibus theologicis fundatis in principiis, vel communibus theologorum, vel ab his cum quibus disputamus admissis. Prima ratio sit, quia Deus ita efficit res per intellectum et voluntatem, ut immediatius ad extra efficiat per voluntatem quam per intellectum, sive voluntas immediate per suum actum ad extra efficiat, sive per potentiam executivam ratione distinctam, quod ad præsens nihil refert: sed scientia visionis est ratione posterior quam voluntas illa per quam Deus ad extra operatur: ergo talis scientia non est causa rei ad extra, sed supponit jam productam per voluntatem, vel potentiam exequentem. Consequentia nota est, et minor maxime defenditur ab adversariis. Ut autem majorem probeamus, supponimus sermonem esse de propria efficientia, ut distinguitur ab exemplari causalitate. Nam hoc posteriori modo potest scientia divina esse immediate causa operum Dei per suas ideas, seu exemplaria, quatenus per illa dirigit actiones omnipotentiae, ut effectus talibus exemplaribus conformes evadant, ut in *Metaphys.*, disp. 30, sect. 17, declaravi. Sed illa causalitas est alterius rationis, et magis pertinet ad specificationem actus quam ad exercitium actionis, propriamque efficientiam, de qua loquimur. Sic ergo intellecta major probatur ex divo Thoma, 1 part., quæst. 19, artic. 4, ad 4, ubi ait *quod scientia et voluntas sunt causa ejusdem operis, sed scientia ut dirigens et voluntas ut imperans.* Et in hoc comparat Deum cum homine per artem operante, in quo ars, per quam concipitur forma operans, dirigit voluntatem; voluntas autem imperat, et movet potentiam exequentem. Constat autem in artifice humano voluntatem immediatius concurrere ad executionem operis quam artem. At vero in intellectu artificis, præter conceptionem formæ exemplaris, et judicium movens ac dirigens voluntatem, quod antecedit voluntatem ut exequentem, intelligi non potest alius actus intellectus posterior voluntate, qui habeat rationem causæ respectu exterioris actionis, seu executionis; sed post executionem sequitur in eodem artifice visio ipsius arte facti, quæ non est causa, sed pura cognitio.

15. *Applicatur ratio supra facta.* — Sic ergo in Deo servata proportione, scientia antecedit dirigendo voluntatem per modum prudentiæ

et artis, neque habet scientia alium immediatum influxum ad extra; sed ille est vel immediate a voluntate, vel ut movente, et applicante potentiam exequentem, si illa est ratione distincta, ut est satis probabile, et D. Thomas in illo loco indicat. Ergo scientia quæ subsequitur post talem influxum voluntatis et potentiæ, non est causa rei ad extra: talis autem est scientia visionis, ut constat. Eandemque doctrinam tradit D. Thomas, 1 p., q. 23, a. 4, ad 4, ubi, ratione distinguendo illa tria, scientiam, voluntatem et potentiam, ait potentiam exequi quod voluntas imperat, et ad quod scientia dirigit; ubi etiam solum tribuit scientiæ in hac causalitate directionem voluntatis et potentiæ, quæ directio et remotior est quam voluntatis motio, et nullo modo tribui potest scientiæ visionis, quæ voluntatem jam directam supponit. Et quamvis divus Thomas ibi, quoad distinctionem potentiæ a scientia et voluntate, sub disjunctione addat: *Vel dicendum quod ipsa scientia, vel voluntas divina, secundum quod est principium effectivum, habet rationem potentiæ,* nunquam tamen tribuit scientiæ aliam causalitatem præter directionem: et in ipsomet ordine numerandi prius ponit scientiam quam voluntatem. Et postea, art. 5, ad 1, repetit quod in causalitate Dei potentia intelligitur ut exequens, voluntas ut imperans, intellectus ac sapientia ut dirigens. Unde etiam, secundum eam sententiam quæ potentiam exequentem ab aliis attributis non distinguit, probabilius tribuitur voluntati quam scientiæ. Quod etiam sensit ibi Cajetanus, dum ex illa solutione colligit *duobus modis sustineri potentiam activam in Deo, vel ut sit potentia executiva intellectus et voluntatis, vel ut sit ipsa voluntas consultæ, ut efficax effectivum.* Per quæ verba immediatam efficaciam ad extra tribuit voluntati consultæ, utique ab intellectu, in quo aperte sentit intellectum remotius concurrere. Quod etiam est consentaneum divo Thomæ in 1, distinct. 38, quæst. 1, artic. 1, ut infra referam.

16. *Imperare intellectum res ad extra factas Thomistæ opinantur.* — Eorum impugnatio et secunda ratio. — At vero, his non obstantibus, moderni Thomistæ contendunt ad effectus ad extra intellectum divinum non tantum concurrere dirigendo voluntatem et potentiam exequentem, sed etiam imperando: quod imperium dicunt esse actum intellectus ex divo Thoma, 1. 2, q. 17, et illud dicunt esse posterius actu voluntatis; a quo imperio dicunt immediate fluere effectus ad extra, et ita intel-

lectum esse ipsam potentiam exequentem per hoc imperium, juxta illud Genes. 1: *Fiat lux, fiant luminaria,* etc. Contra hanc vero responsionem argumentor secundo, quia imprimis difficillimum est explicare hunc actum imperii respectu rerum ad extra, qui sit distinctus a voluntate. Et ideo divus Thomas, in locis citatis, imperium Dei, prout est effectivum ad extra, tribuit voluntati. Deinde idem D. Thomas in 1. 2, loco citato, licet ponat imperium in intellectu respectu voluntatis, nihilominus in ordine ad executionem, non illi imperio, sed voluntati tribuit efficaciam immediatam per activum usum, quo et seipsam et alias potentias applicat ad agendum. Verumtamen de illo actu latius disputavi: nunc vero ulterius progredior, quia etiam, posito illo imperio ut immediate exequente actionem Dei ad extra, non potest negari quin illud imperium sit ratione distinctum a scientia visionis, et, quod ibi intervenit, sit prius illa. Primum videtur per se notum ex terminis, quia videre rem præsentem vel futuram non est imperare; ergo illa duo distinguuntur ratione cum magno fundamento in re. Antecedens patet, quia Deus videt per scientiam visionis decreta libera suæ voluntatis, et tamen non facit, neque imperat illa: ergo videre, ut sic, non est imperare, nec facere: ergo, licet conjungantur, ratione semper distinguuntur: nam videre, ut sic, semper est ejusdem rationis seu modi circa omnia visibilia. Item est simile argumentum, quia Deus videt peccata, et non imperat illa: ergo, etiam in actibus bonis, videre illos, non est illos imperare, esto circa illos utrumque actum Deus habeat. Quia (ut dixi) videre, ut sic, ejusdem rationis est, tam in bonis quam in malis: et certe ex terminis, et ex ipso communi omnium hominum sensu, videre, non est imperare. At per scientiam visionis Deus tantum videt ea quæ sub illam scientiam, quatenus talis est, cadunt: ergo per illam scientiam, ut talis est, non imperat, ac proinde nec facit. Et confirmari optime potest ex Genes. 1, ubi prius dicitur: *Dixitque Deus: Fiat lux,* et postea subditur: *Et vidit Deus lucem, quod esset bona,* ubi imperare et videre tanquam distincta, saltem ratione, ponuntur, et imperare idem est quod facere aut efficaciter velle: videre autem idem est quod intueri rem factam, quod sine dubio ad scientiam visionis spectat, et ideo verbum *fiat* ponitur ut præcedens, verbum *vidit* ut subsequens, quia nimirum prius est rem facere, posterius vero rem factam intueri. Quam-

vis ergo hæc in Deo idem sint, tamen cum non sint synonyma, ratione saltem distinguuntur: fietque hoc ex sequenti discursu evidentius.

17. *Scientia simplicis intelligentiæ causat res ad extra per voluntatem applicata.*—Tertio igitur argumentor in hunc modum, quia Deus causat res ad extra per scientiam simplicis intelligentiæ, ut applicatam et determinatam per voluntatem: ergo non per scientiam visionis. Antecedens est expresse D. Thomæ, 1 p., quæst. 14, art. 8. Estque valde notandus discursus illius articuli ad veritatem quam tractamus intelligendam et suadendam. Ad declarandum enim quomodo scientia Dei sit causa rerum, hanc propositionem sumit: Sic scientia Dei se habet ad omnes res creatas, sicut scientia artificis se habet ad artificata: unde sicut scientia artificis seu ars est principium quo artifex ad extra operatur, ita scientia Dei est principium quo Deus res ad extra producit. Hæc autem æquiparatio evidenter procedit de scientia simplicis intelligentiæ; in illa enim sunt rationes omnium rerum, et illa est divina ars, non solum factorum vel fiendorum, sed etiam omnium factibilium. Quod evidenter etiam patet ex similitudine et discrimine quod statim D. Thomas adjungit inter formam naturalem et intellectualem: conveniunt enim, quia utraque operatur, prout inclinatur seu determinatur ad opus: differunt vero, quia forma materialis a natura inclinatur et determinatur, forma vero intellectualis determinatur per voluntatem. Et rationem addit, quia illa forma est indifferens ad opposita, et ideo nihil agere potest, nisi per appetitum determinetur. Ex quo discursu evidenter constat illam scientiam, de qua D. Thomas ibi loquitur, non esse scientiam visionis, sed esse scientiam simplicis intelligentiæ: tum quia scientia simplicis intelligentiæ est vere indifferens ad opposita, scientia autem visionis minime est indifferens, sed determinata ad ea quæ futura sunt: tum etiam quia ars illa, vel scientia, aut forma intelligibilis, quæ determinanda est per voluntatem, antecedere debet liberum decretum voluntatis, quo determinatur; sic autem præcedit scientia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis, quia hæc sequitur decreta Dei libera, ut ipsi etiam docent: ergo scientia, de qua D. Thomas in illo articulo loquitur, et quæ per voluntatem determinatur, est ipsamet scientia simplicis intelligentiæ, quæ secundum se, et ut præcedit, ita vocatur;

ut vero determinata est, et applicata per voluntatem ad agendum, proprium nomen accipit, et scientia approbationis dicitur, ut ibidem D. Thomas notavit.

18. *Ratione ostenditur res Deum ad extra operari simplicis intelligentiæ scientia.*—Potest denique ratione ostendi antecedens in argumento assumptum, quia per illam scientiam Deus ad extra operatur, quæ est illi principium, quasi in actu primo ad operandum: sed hujusmodi principium ex parte intellectus est ipsa scientia simplicis intelligentiæ: ergo Major patet, quia omnis res operatur per eam formam quæ illam constituit in actu primo ad agendum, ut inductione in omnibus agentibus constat, et ratione, quia inter principium agendi proximum et completum non mediat nisi actio: agens autem proprie agit per illam formam, a qua per se et immediate manat actio: illa autem forma est, quæ constituit agens in actu primo ad agendum. Minor vero, scilicet, in Deo hoc principium ex parte intellectus esse scientiam simplicis intelligentiæ, manifesta est; tum quia nunc Deus est sufficienter constitutus in actu primo ad producendum omnia possible, quæ nunquam actu producet: tum etiam quia artifex per ipsammet artis suæ conceptionem actualem est constitutus in actu primo sufficiente ex parte intellectus ad artificiose operandum, et tantum deest applicatio voluntatis et potentiæ executivæ, ut per illud principium ad extra operetur. Deus autem per scientiam simplicis intelligentiæ constituitur supremus artifex in actuali conceptione omnium faciendorum, et factibilium: ergo per illam scientiam est constitutus quasi in actu primo ad operandum ad extra. Unde propter hanc causam dixit D. Thomas 1 p., quæst. 14, art. 16, ad 1: *Scientia Dei esse causam rerum, quorundam quidem actu, aliorum autem virtute, scilicet eorum quæ potest facere, et tamen nunquam faciet.* Hæc autem posterior scientia eorum quæ nunquam faciet, est scientia simplicis intelligentiæ; per illam ergo constituitur Deus ex parte intellectus in actu primo ad efficiendas creaturas possible, et per eandem est causa earum quas aliquando facit. Et in quæst. 15, art. 3, ad 2, dixit idem Sanctus Doctor: *Eorum quæ neque sunt, neque erunt, neque fuerunt, Deum non habere practicam cognitionem, nisi virtute tantum.* Ergo scientia simplicis intelligentiæ, quæ talium rerum est, practica est, saltem virtute, id est, in actu primo et quantum

est ex se: ergo ipsa est principium operandi, et quando Deus vult aliquid operari, per illam, tanquam per principium agendi, illud operatur: et ideo D. Thomas, dicto art. 16, non absolute negat scientiam speculativam esse practicam, sed cum addito, scilicet, *Secundum quod scientia practica dicitur a fine.* Deus enim non habet illam scientiam propter operationem ad extra, tanquam propter finem, nec etiam per voluntatem suam ordinavit illam ad operationem, et secundum hanc rationem dicitur non esse practica. At vero secundum virtutem et vim causandi est maxime practica multo excellentius quam quælibet ars; unde cum denominatur practica ex applicatione voluntatis ad opus, nihil additur in ratione scientiæ nec in virtute causandi, sed additur quasi denominatio extrinseca ex actu voluntatis, quasi approbantis et eligentis operationem hujus effectus potius quam alterius. Tandem potest hæc doctrina confirmari ex doctrina ejusdem D. Thomæ in dicto art. 3, quæst. 15, ubi docet easdem ideas in mente divina esse principia cognitionis et factionis, et, ut sunt principia cognitionis, vocari rationes rerum; prout vero sunt principia factionis, vocari exemplaria, et ideo habere Deum rationes omnium rerum possible, exemplaria vero tantum earum rerum quas aliquando facit, vel facturum est. Ex hac enim doctrina aperte constat in intellectu divino idem esse principium faciendi res, et cognoscendi illas ut possible sunt; nam rationes rerum sunt in scientia simplicis intelligentiæ; sunt autem de rebus possible, et eadem dicuntur constitui in esse exemplarium, quando per voluntatem applicantur ad opus: ergo eadem scientia simplicis intelligentiæ; ut applicata per voluntatem, est illa scientia per quam Deus ad extra operatur, et consequenter est causa omnium quæ fiunt, vel futura aliquando sunt. Et ita satis probatum est antecedens in ratione assumptum.

19. *Prima probatur consequentia et expenditur.*—Prima vero consequentia non minus evidenter ostendi potest, nimirum Deum non agere ad extra per scientiam visionis, ut talis est. Et primo, expendo ipsummet D. Thomam in dicto articulo 8, quæstion. 14, ubi quærit an scientia Dei sit causa rerum; nam quia non agit de causa virtuali (ut sic dicam), id est, in actu primo, seu in potentia, sed de causa actuali, id est, actu agente, non dixit solam scientiam simplicis intelligentiæ esse

causam, sed addidit: *Secundum quod habet voluntatem conjunctam.* Et addit: *Unde scientia Dei secundum quod est causa rerum, consuevit nominari scientia approbationis,* non dixit *visionis*, quod certe fuisset clarius et notius, si vel essent idem secundum rationem, vel si scientia visionis, ut sic, esset causa rerum. Ne autem in nomine scientiæ approbationis committatur æquivocatio, est advertendum scientiam, quæ approbationis dicitur, solum addere supra scientiam affectum aliquem voluntatis ad rem scitam: unde fit ut tam scientia simplicis intelligentiæ quam visionis possit scientia approbationis denominari. Sic enim dici potest Deus habere de seipso scientiam approbationis, quia complacet in se videndo se, et sic etiam scientia visionis, prout est de bonis quæ facit ipse Deus, potest dici approbationis, quia videndo opera sua complacet in illis, non jam affectu causativo et operativo, sed solum affectivo, et quasi cujusdam gaudii. Aliter vero se habet voluntas divina cum adjungitur scientiæ simplicis intelligentiæ, volendo et determinando quid ex his quæ per illam prænovit, factura est: tunc enim approbat id quod vult, per decretum quo vult illud efficere et causare, et tunc scientia sic terminata per voluntatem approbationis etiam dicitur, et in hoc sensu locutus est D. Thomas in dicto loco, cum dicit talem scientiam esse causam rerum, et sic etiam nos de illa in hoc discursu loquemur.

20. *Probatur consequentia, quod scientia visionis, etc.*—Tertia probatio et declaratio—*Objectioni fit satis, quartoque evidenter probatur consequentia.*—Quinta probatio.—Hoc ergo posito, probatur secundo prior consequentia, quia scientia approbationis est ratione distincta et prior quam scientia visionis; sed scientia Dei secundum quod est causa rerum, est scientia approbationis, ut D. Thomas expresse docuit, et reliqui theologi infra citandi; ergo Major quoad priorem partem probatur, quia scientia approbationis ultra scientiam simplicis intelligentiæ non addit aliquid in ratione scientiæ, sed tantum addit applicationem et determinationem voluntatis, ut D. Thomas dixit; at scientia visionis, nostro modo intelligendi, addit aliquid pertinens ad cogitationem, nempe peculiarem respectum ad res creatas, ut visibiles intuitive secundum actualem et exercitam existentiam, et ex parte voluntatis per se nihil addit: ergo plane distinguitur ratione cum fundamento in re scientia visionis a scientia approbationis. Et

ita illas docte distinxit noster Ægidius a Præsentatione 1. 2, quæst. 2, art. 4, § 4: *Sed ut hæc melius intelligantur, advertendum est duplicem scientiam poni in Deo; unam visionis, quam vocant speculativam, alteram approbationis, quam practicam appellant, quia est rerum causa.* Neque propterea quis existimet diminutam reddi divisionem scientiæ in simplicis intelligentiæ et visionis; quia (ut dixi) scientia approbationis nihil addit scientiæ simplicis intelligentiæ, quod ad rationem scientiæ pertineat, sed solum aliquid pertinens ad rationem causæ, ac subinde pertinens ad voluntatem per denominationem ab actu illius, ut declaravi. Et hinc facile probatur altera pars ejusdem majoris, scilicet, quod scientia visionis sit ratione posterior quam scientia approbationis, quia scientia simplicis intelligentiæ prior est, ut constat, et immediate illi adjungitur voluntas ordinans et determinans in scientia tales ideas, ut sint exemplaria rerum futurarum, et per hoc ipsum quasi formaliter seu denominative transit prior scientia in scientiam approbationis et practicam, et nondum intelligitur scientia visionis, quæ ad res procedentes a scientia approbationis terminatur: est ergo posterior, et nullo modo potest esse causa. Tertio, potest idem declarari, quia scientia visionis, per se et proprie, non subiacet applicationi et determinationi liberæ voluntatis ex parte ipsius scientiæ, ut sic dicam, sed solum ex parte objecti, quatenus a voluntate Dei pendet ut res fiat vel non fiat; supposito enim quod sit futura, vel quod sit, non pendet ex voluntate Dei quin eam videat sicut est, vel futura est, sed necessario eam videt, et ideo Deus necessario videt mala, si futura sunt, et determinationes liberæ ipsius voluntatis divinæ, quæ supponuntur quidem ex parte objecti, non ex parte scientiæ, quasi applicando illam: at vero scientia simplicis intelligentiæ ex parte ipsius Dei applicatur ad opus per voluntatem liberam, et ab illa quasi pendet, nostro modo loquendi, et per hanc applicationem scientia approbationis denominatur. Dices etiam scientiam simplicis intelligentiæ non pendere a voluntate in sciendo, sed in causando. Sed contra, nam hinc potius augetur vis rationis, iudicio meo, evidenter. Unde argumentor quarto: nam illa scientia quæ est causa rerum, in Deo supponitur ut necessaria in ratione scientiæ, et causæ in potentia, et applicatur per voluntatem in ratione causæ actualis ad extra, quia libere causatura est, et utrumque optime convenit in scientiam

simplicis intelligentiæ, ut est scientia simpliciter, et ars operativa, vel scientia approbationis, et causat in actu: at vero scientia visionis, ut talis est, non potest supponi in ratione scientiæ ante decretum liberæ voluntatis, et illo decreto supposito, necessario sequitur: imo in illo præcipue habetur juxta aliam sententiam, et postquam completa est in ratione talis scientiæ, non potest per voluntatem applicari ad causandum suum objectum, quia jam non habet in illo quid causet: ergo talis scientia non potest esse scientia approbationis. Quinto, scientia approbationis prius ratione est scientia indifferens, quam per voluntatem determinetur et quasi approbetur in ordine ad causalitatem actualem: scientia autem visionis non est scientia indifferens, sed determinata ad id quod futurum est: et ita non est capax determinationis quam a voluntate recipiat, sed supponit determinationem factam a voluntate in objecto talis scientiæ, et postquam completa est in ratione talis scientiæ, non potest ulterius determinari vel applicari: ergo non est propria scientia approbationis, nec per voluntatem Dei constituitur in ratione scientiæ actualis.

21. *Sexto, probatur quia scientia visionis non est scientia practica.* — Unde argumentor sexto in hoc puncto, quia scientia approbationis, et quæ est causa rerum, est scientia practica: sed scientia visionis non est scientia practica: ergo. Major est D. Thomæ dicto art. 8 et 16, quæst. 14. Minor patet ex dictis, quia scientia Dei constituitur in esse practica ex parte finis per determinationem voluntatis, et, ut sic possit constitui, supponitur in esse scientiæ practica virtualiter, seu in potentia: utrumque enim probatum est manifeste ex doctrina divi Thomæ, et per se videtur clarum, quia nisi scientia supponatur tam in esse scientiæ quam in esse artis seu virtutis activæ in suo genere, quomodo poterit per voluntatem ad aliquid faciendum applicari? Non potest ergo practice applicari, nisi supponatur practica virtute. At scientia visionis non potest constitui per voluntatem in ratione practica actualiter, et ex parte finis, quia postquam scientia visionis in sua ratione completa est, nihil circa objectum ejus operandum relinquatur, nec potest amplius per voluntatem applicari: ergo in se nullo modo est practica in virtute, seu in actu primo, sed est quasi mera contemplatio rei factæ. Et ideo Patres supra citati merito illam comparant visioni nostræ, qua rem præsentem intuemur, quæ

non immutat rem visam, neque aliquid agit in illam. Et similiter D. Thomas rem hanc explicat exemplo artificis humani, qui per artem est potens ad agendum, per voluntatem applicat artem, ut actualiter operetur, dirigendo potentiam exequentem; postquam vero imaginem, verbi gratia, operatus est, videt et contemplatur illam, quæ visio nullo modo practica est, nec jam potest applicari, sed est mera contemplatio, et in sola cognitione sistit. Sic ergo scientia Dei simplicis intelligentiæ est ars, per quam Deus operatur; applicatur autem per voluntatem, et postquam sic applicata operata est, sive per se, sive per voluntatem, sive per potentiam executivam ratione distinctam, sequitur secundum rationis ordinem scientia visionis per modum intentionis simplicis: nullo ergo modo potest intelligi ut causa.

22. *Visionis scientia res præsentis æternitati videt, non facit.* — Quarta ratio principalis sumi potest ex alio principio maxime recepto præsertim in Schola D. Thomæ verissimo, si convenienter intelligatur, nimirum, Deum per scientiam visionis intueri res ut præsentis æternitati, quod etiam de præsentia secundum realem coexistentiam dicti moderni Thomistæ volunt intelligi; ergo coexistentia illa in æternitate supponitur ex parte rerum ad scientiam visionis Dei; ergo non facit illam, nec est causa illius, sed supponit illam et ratione illius omnes intuetur. Quod eodem modo procedit, etiamsi præsentia illa, ut prævia ipsi scientiæ, objectiva tantum sit in actu primo. Et declaratur ex discursu D. Thomæ in 1 p., q. 14, art. 13, ubi inquirat rationem ex parte objecti necessariam, ut Deus cognoscat futura contingentia; et quia non potest esse nisi res ipsa, vel prout est in causa, vel prout in se est, docet ad certam præscientiam non sufficere cognoscere contingentia in causis, sed oportere illa cognoscere in seipsis, et sic dicit Deum præscire futura, quia ejus intuitus fertur ab æterno supra omnia, prout sunt in sua præsentialitate. Et addit: *Unde manifestum est quod contingentia infallibiliter a Deo cognoscantur, in quantum subdantur divino conspectui secundum suam præsentialitatem.* Ubi etiam Cajet., dub. 1 et 2, ait præsentiam illam in æternitate abstrahere a præsentia cogniti formaliter loquendo, et supponi ad scientiam Dei, ut ex parte objecti sit capacitas terminandi scientiam certam et infallibilem, ut in § *Et confirmatur*, et ad 2 aperte declarat. Ergo, juxta D. Thomæ et an-

tiquorum Thomistarum doctrinam, scientia visionis, ut sic, non facit rem, sed factam intuetur: non est ergo causa propria futurorum. Et confirmatur, quia si hæc scientia esset causa, a qua habet res contingens ut sit futura, non oportuisset D. Thomam adeo laborare in explicanda ratione ex parte objecti qua possint hæc futura cognosci; unica enim esset ratio, scilicet, efficacia ipsiusmet scientiæ quæ facit ut futura, licet contingentia, infallibiliter eveniant. Si enim ego efficacia meæ visionis possem facere præsentem hic rem quæ Romæ existit, facile esset rationem reddere cur ego hic existens possem videre rem Romæ existentem, nimirum, quia, ut ego illam hic videam, non est necesse ut supponatur hic præsens, quia ego visione mea possum illam facere hic præsentem: ita ergo ratiocinandum esset in Deo. At vero nec D. Thomas nec fere ullus antiquorum theologorum hanc causam reddidit ob quam Deus præsciat futura, et revera non satis mente concipitur quomodo visio, ut visio intuitiva, faciat objectum suum esse.

23. *Ab arcana processione Verbi a Patre ex cognitione intuitiva ipsiusmet Verbi improbat contraria sententia.* — Potestque amplius declarari et urgeri hæc difficultas ex alia quam tractare solent theologi, de productione Verbi divini: quærun enim an procedat a Patre ex cognitione intuitiva sui ipsius, mirumque in modum laborant in explicando quomodo possit ex scientia intuitiva sui ipsius produci, et solum propter altitudinem mysterii, et quia productio illa mere naturalis est, credendo magis quam intelligendo, illam admittunt. Quomodo ergo credibile est, per scientiam visionis, per quam rem sibi præsentem intuetur, Deum facere illam sibi præsentem, ut eam intueatur? Vel quid est quod nos in has augustias cogat, cum sit in Deo alia scientia, per quam intelligimus rem fieri, et deinde sic factam per scientiam visionis videri? Tandem isto modo optime, et juxta sententias Patrum conciliantur futura contingentia cum divina præsentia, quia mera intuitio non mutat modum existentie vel effectiois rei visæ: at vero si illam scientia est causa futuri, vix potest intelligi concordia; quia scientia illa non est indifferens de se, sed determinata ad unum, nam per illam ex duobus contradictoriis, vel contrariis unum determinate futurum videtur; si autem hæc scientia facit objectum suum, non determinatur ab illo, sed determinat illud: repugnat autem actioni liberæ ab